

● *Rondhoutverwerking en bos groeien uit elkaar*

De Nederlandse rondhoutverwerkers hebben in het afgelopen jaar meer rondhout uit het Nederlandse bos verwerkt dan de voorgaande jaren. Dit is een gunstig teken voor zowel de rondhoutverwerkende industrie als de Nederlandse boseigenaar. Wanneer de resultaten uit de rondhoutenquête echter gerelateerd worden aan de uitkomsten van de 6de Nederlandse bosinventarisatie, levert dit voor de Nederlandse rondhoutverwerking een zorgwekkend beeld op.

Rondhoutverwerking en bos groeien uit elkaar

Hoeveelheid verwerkt hout gestegen

Uit de jaarlijkse rondhoutenquête¹ van Probos blijkt dat er in Nederland in 2013 ongeveer 724.000 m³ rondhout is verwerkt. Dit is een stijging van ruim 8% ten opzichte van 2012, ongeveer gelijk aan de verwerking in 2008 (figuur 1). De toename wordt onder andere veroorzaakt door het stijgende volume rondhout dat wordt verwerkt door producenten van houtvezels voor de dierhouderij. Zij verwerken inmiddels 15% van het in Nederland verwerkte rondhout. De zagerijen hebben in 2014 ook (14%) meer rondhout verwerkt (zie tabel 1). Er is dus sprake van voorzichtig herstel na het zeer slechte jaar 2012. Het herstel zet echter niet over de gehele breedte van de Nederlandse rondhoutverwerking door. De productie en verduurzaming van houten palen nam bijvoorbeeld wederom sterk af. Er is in 2013 461.000 m³ rondhout uit het Nederlandse bos geëxporteerd (76,5% vezel-, 22,5% zaag- en 1% fineer- en paalhout. De totale export is vrijwel gelijk aan het gemiddelde over de afgelopen 10 jaar (figuur 1). Het totaal van verwerking en export door Nederlandse bedrijven is terug op het niveau van 2009, het eerste jaar dat de gevolgen van de wereldwijde economische crisis merkbaar werden.

Rondhoutbeschikbaarheid

De toegenomen rondhoutverwerking ten opzichte van 2012 is volledig afkomstig van oogst uit het Nederlandse bos. Daarmee wordt het belang van het Nederlandse bos voor de Nederlandse rondhoutverwerking nog eens onderstreept. Het ligt dan ook voor de hand de Nederlandse rondhoutverwerking eens te vergelijken met de resultaten uit de 6de Nederlandse bosinventarisatie (6de NBI) die in juni van dit jaar beschikbaar zijn gekomen

(Schelhaas et al., 2014)².

Voor de 6de NBI zijn in 2012 en 2013 op meer dan 3500 meetplots, verspreid over het gehele Nederlandse bos, gegevens verzameld. Op basis van die gegevens kunnen uitspraken worden gedaan over, voor de rondhoutbeschikbaarheid belangrijke boskenmerken, zoals de staande voorraad, de bijgroei en de oogst. De 6de NBI is de opvolger van het Meetnet Functievervulling bos (MFV) dat in de periode 2001-2005 is uitgevoerd.

Staande voorraad blijft groeien

De staande levende houtvoorraad is toegenomen van 194,6 m³ spilhout met schors per ha ten tijde van het MFV (2001-2005) naar 216,6 m³ spilhout met schors per ha volgens de 6de NBI. Een toename van 2 m³/ha/jaar. De totale levende staande houtvoorraad komt daarmee uit op 81 miljoen m³ spilhout met schors. Het aandeel loofhout binnen de staande levende voorraad is verder toegenomen tot 51%. Figuur 2 geeft de samenstelling van de staande levende voorraad ten tijde van het MFV en de 6de NBI in relatie tot het in Nederland in 2013 verwerkte rondhout weer. Opvallend is het duidelijke verschil tussen het aandeel van de naaldhoutsoorten binnen de verwerking (ca. 69%) ten opzichte van hun aandeel binnen de houtvoorraad (ca. 59%). Als gevolg van het bevorderen van loofhoutsoorten in het bosbeheer zal het aandeel van naaldboomsoorten binnen de houtvoorraad nog verder afnemen. Het grote verschil bij

Tabel 1. Nederlandse rondhoutverwerkende industrie in 2013 (x 1.000 m³ werkhout met schors)

Sector	Verbruik		Inkoop	Aantal
	2012	2013	Nederland 2013	bedrijven 2013
Zagerijen	428	488	360	79
Klompemakers	10	9	8	12
Papier/kartonfabrikanten	*	*	*	1
Plaatfabrikanten	*	*	*	1
Palenfabrikanten	85	53	8	19
Houtvezelproducenten	78**	106	106	4

* Geen verbruik opgegeven i.v.m. herleidbaarheid tot individuele bedrijven.

** Schatting Probos

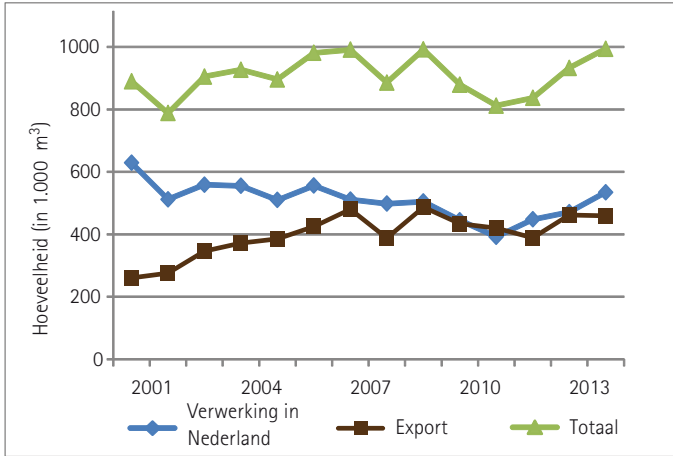
populier is toe te schrijven aan het feit dat veel van het verwerkte populierenhout afkomstig is uit rijvormige beplantingen die niet tot het bos worden gerekend.

Bijgroei en velling

De toegenomen levende staande voorraad is een indicatie dat er minder hout wordt geoogst dan dat er bijgroeit. De huidige jaarlijkse bijgroei in het Nederlandse bos bedraagt iets meer dan 2,7 miljoen m³ spilhout met schors, wat neerkomt op 7,3 m³/ha/jr. De gemiddelde bijgroei is afgenomen sinds de vorige nationale bosinventarisatie. Destijds bedroeg de bijgroei nog 7,5 m³/ha/jaar. De uit de 6de NBI afgeleide velling bedroeg 1,3 miljoen m³ spilhout met schors (ca. 3,4 m³/ha/jr). Dit betekent dat 48% van de bijgroei wordt geoogst. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er veel meer kan worden geoogst. Over het grote geheel genomen klopt dit. Als echter individuele boomsoorten en dan met

1 Er zijn voor de enquête in totaal 116 rondhoutverwerkende bedrijven en 24 exporteurs benaderd.

2 <http://url4u.nl/6NBI>

Figuur 1. Verwerking in Nederland en export van rondhout afkomstig uit het Nederlandse bos in de periode 2000-2013.

name de boomsoorten die door de Nederlandse rondhoutverwerking worden verwerkt onder de loep worden genomen, dan ontstaat een iets genuanceerder beeld. Figuur 3 geeft de verhouding tussen de gemiddelde bijgroei en de gemiddelde velling per hectare weer voor de meest gebruikte houtsoorten. Het oogstaandeel voor de uitheemse boomsoorten ligt met gemiddeld 60% veel hoger dan het landelijke gemiddelde. De oogstaan-

delen voor bijvoorbeeld fijnspar, lariks en douglas bedragen respectievelijk 61%, 66% en 56%. De potentie om hier (veel) meer te oogsten is dus beperkt. Ter vergelijking, voor inlandse eik en beuk zijn de oogstaandelen respectievelijk 31% en 33%. Cijfermatig zou hier dus meer

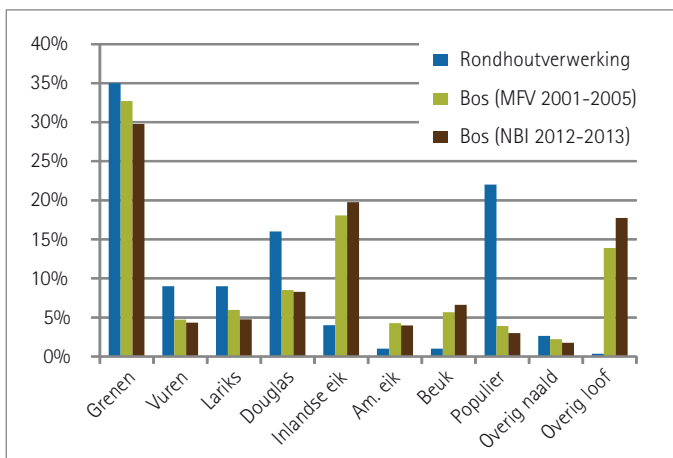
geogost kunnen worden, maar deze soorten zijn over het algemeen minder populair bij de rondhoutverwerkende industrie. en bedraagt nog 12.000 ha. Daarnaast neemt ook de oppervlakte landschappelijke beplantingen met populier af. De verwachting is dat de dalende trend nog verder zal doorzetten, omdat de tijdelijke populierenbossen op landbouwgronden vanwege aflopende contracten voor het grootste deel worden opgeruimd. Populier is geen populaire boomsoort om aan te planten. Dit blijkt wel uit het feit dat slechts 5% van de bossen met populier als hoofdboomsoort na het jaar 2000 zijn aangeplant. Dit terwijl populier een zeer belangrijke soort is voor de rondhoutverwerkende industrie. Als op de huidige voet wordt doorgedaan zal het aandeel populier in het Nederlandse bos over enkele decennia nog maar zeer gering zijn.

Populier

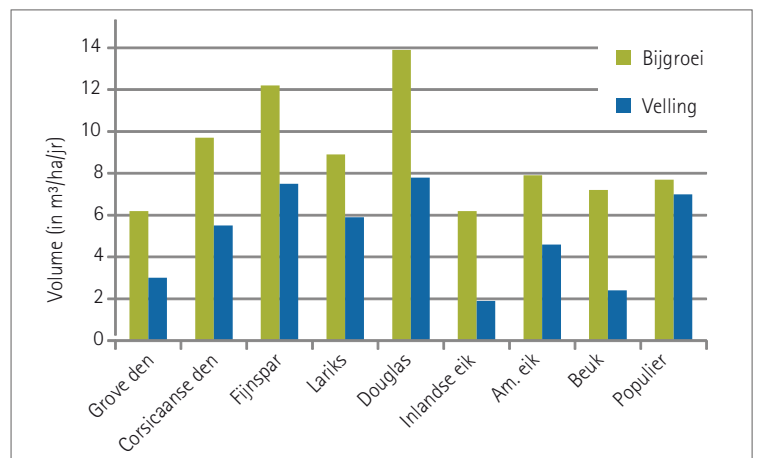
Bij populier wordt maar liefst 91% van de bijgroei geogost. Dit laatste is een extra bevestiging van het feit dat populier uit het Nederlandse bos verdwijnt. Het areaal is sinds de vorige meetrone met 4.000 ha afgenomen

Te weinig jong bos

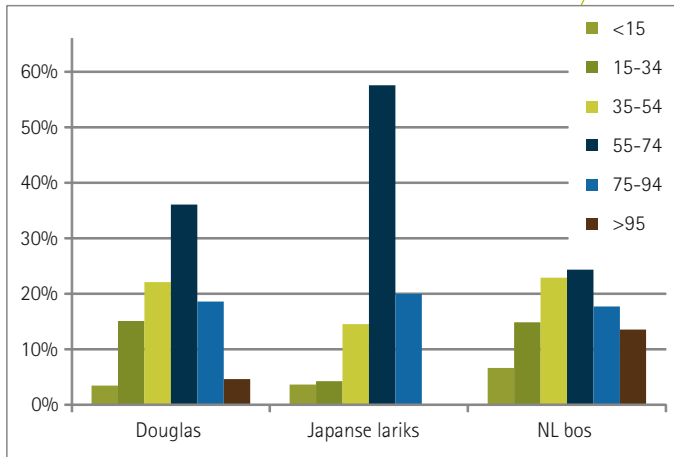
Vanaf de jaren tachtig is het aandeel bos jonger dan 20 jaar zeer sterk afgenomen. Uit de 6de NBI blijkt dat op dit moment circa 25% van de bosoppervlakte in de leeftijdsklasse van 0 tot 40 jaar valt, terwijl dit in 1980 nog bijna 70% was. Figuur 4 laat zien dat met name het

Figuur 2. Vergelijking tussen de aandelen van houtsoorten binnen de Nederlandse rondhoutverwerking in 2013 en binnen de levende staande houtvoorraad (bos) tijdens het MFV (2001-2005) en de 6de NBI (2012-2013) (Schelhaas et al., 2014).

Figuur 3. Gemiddelde bijgroei en velling voor bij de Nederlandse rondhoutverwerking populaire houtsoorten (in m³/ha/jr) (Schelhaas et al., 2014).

Figuur 4. Verdeling van de bosoppervlakte naar leeftijdsklasse voor douglas, Japanse lariks en het totale Nederlandse bos (Schelhaas et al., 2014).

areaal bos dat sinds het jaar 2000 is aangeplant (<15 jaar) beperkt is. Het Nederlandse bos verouderd en vlaktegewijze verjonging is de afgelopen decennia slechts in beperkte mate toegepast. Het verouderen van het bos heeft positieve effecten ten aanzien van natuurwaarden en beleving en is ook niet meteen een bedreiging voor de rondhoutverwerkende industrie. Het uitblijven van voldoende vlaktegewijze bosverjonging kan dat echter wel zijn. De verwachting is namelijk dat verjonging uitsluitend met behulp van kleinschalige ingrepen te langzaam gaat en hout van onvoldoende kwaliteit oplevert. Bovendien worden de opties van toekomstige generaties bosbeheerders zeer sterk beperkt. Voor sommige van de voor de rondhoutverwerkende industrie belangrijke houtsoorten, zoals douglas en Japanse lariks, hield de leeftijdsclassenverdeling nog meer over richting de hogere klassen (zie figuur 4). In het geval van Japanse lariks is 78% van de oppervlakte ouder dan 55 jaar voor douglas is dat 59%. De bijgroei van deze soorten wordt nu nog op peil gehouden door de oudere bossen, maar de beschikbaarheid voor de

houtverwerkende industrie in de toekomst zal sterk gaan afnemen. langjarig gemiddelde. Het is onzeker of herstel zich verder gaat doorzetten. De grotere zagerijen verwachten voor de komende jaren een lichte groei. Het economisch herstel gaat langzaam en het zal nog enige tijd duren voor de effecten hiervan echt merkbaar zullen zijn. Met name in de bouwsector zal de groei nog even op zich laten wachten, met name waar het de nieuwbouw betreft. Dat er sprake is van voorzichtig herstel op dit vlak blijkt uit het aantal verleende vergunningen, dat na het historische dieptepunt van 2013 in het eerste kwartaal van 2014 weer terug is op het niveau van 2012. Naar verwachting zal de vraag naar hout voor de productie van houten verpakkingen de komende tijd goed zijn. Voor de middelgrote en kleine zagerijen is de situatie duidelijk anders. Zij profiteren momenteel van een aantrekkelijke vraag vanuit de particuliere markt en van kleinere aannemers. De vraag vanuit deze laatste groep is vooral het gevolg van een toename in het aantal renovatie- en restauratieprojecten en de bouw van bijzondere gebouwen.

houtverwerkende industrie in de toekomst zal sterk gaan afnemen.

Rondhoutzagerijen

De zagerijsector heeft zich in 2013 enigszins hersteld ten opzichte van de grote daling in 2012. De hoeveelheid verwerkt rondhout ligt echter nog steeds ruim onder het

Conclusie

Na het historische dieptepunt in 2012 is de Nederlandse rondhoutverwerking in 2013 weer licht gestegen. Dit is nog geen reden om de vlag uit te hangen, maar het is wel een positief signaal. De resultaten uit de 6de NBI maken echter nog eens duidelijk dat de soortensamenstelling van het Nederlandse bos en de wensen vanuit de Nederlandse houtverwerkende industrie steeds verder uit elkaar groeien. Op langere termijn kan de afzet van industrieel rondhout uit het Nederlandse bos daarmee een probleem worden. Natuurlijk is de houtmarkt een internationale markt en kan de stelling 'de markt volgt het aanbod vanuit het bos' deels worden onderbouwd. Het is echter de vraag of de Nederlandse bosbeheerder het zich kan permitteren de Nederlandse rondhoutverwerking te negeren. De Nederlandse rondhoutverwerker heeft een aantal kenmerken in zich waarvan de bosbeheerder kan profiteren, zoals korte transportafstanden, de mogelijkheid tot het afzetten van 'kleine' volumes en bijzondere partijen hout en gemakkelijke communicatie. Bovendien komt er, zowel politiek als maatschappelijk, steeds meer aandacht voor duurzame, lokale producten. Vanuit de gedachte van duurzaamheid, een basisprincipe voor veel bosbeheerders, zou het gepast zijn het transport van rondhout waar mogelijk te beperken en een bepaalde mate van lokale/regionale verwerking na te streven. Rondhoutverwerkers en bosbeheerders in Nederland zouden elkaar kunnen versterken als er meer overleg en afstemming plaatsvindt. Zeker in een tijd waarin de economische kant van het bosbeheer weer meer aandacht krijgt, lijkt dit onontbeerlijk.

Casper de Groot en Jan Oldenburger